

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

**Методика навчання
предметів
громадянської галузі у
зкладах загальної
середньої освіти**

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О.М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО**

**КАФЕДРА
ПЕДАГОГІКИ І МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ІСТОРІЇ ТА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН**

Освітній ступінь
Галузь знань
Спеціальність
Освітньо-професійна програма
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр
Компонент освітньо-професійної програми
Дні занять
Мова викладання
Консультації

Викладач

Контакти

магістр
01 Освіта/Педагогіка
014 Середня освіта (Історія)
Середня освіта (Історія)
3
1 рік, II семестр
Вибіркові навчальні дисципліни
згідно з розкладом
українська
щоп'ятниці 13.00–14.20 (114 кабінет, з
можливістю дистанційної роботи на платформах
ZOOM та Google-class).
кандидат історичних наук, ст. викладач
Герасимчук Олександр Михайлович
E-mail: gerasim_o@yahoo.com
Facebook Messenger Олександр Герасимчук

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Методика навчання предметів громадянської галузі у закладах загальної середньої освіти» спрямована на опанування завдань, структури, змісту і специфічних особливостей курсу МНПГГ, застосування різних форм організації навчальної діяльності, планування і методичного забезпечення різних форм навчальних занять з предмету, специфіку розвитку навчальних компетентностей учнів та засвоєння ними основних суспільствознавчих понять.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є методика викладання суспільних дисциплін у загальноосвітніх навчальних закладах, структура та механізми функціонування громадянського суспільства, зокрема діяльність у його рамках громадських рухів легально-конструктивного спрямування, а також характер взаємозв'язків, каналів і способів впливу громадянського суспільства на державу.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

1. Людина у громадянському суспільстві.
2. Правове становище людини у демократичному суспільстві.
3. Форми і методи навчання учнів суспільним дисциплінам.

Метою викладання навчальної дисципліни «Методика навчання предметів громадянської галузі у закладах загальної середньої освіти» є

- сприяння поглибленню знань майбутніх вчителів з теоретичних основ методики викладання суспільствознавства;
- ознайомлення студентів з ефективними формами організації навчального процесу із суспільствознавства, методами і прийомами навчання школярів суспільствознавства на сучасному етапі розвитку школи;
- формування практичних умінь і навичок, необхідних для забезпечення ефективного навчання суспільствознавства;
- формування у студентів розгорнутого уявлення про громадянське суспільство та його інститути, структуру, функції;
- ознайомлення з основними теоретико-методологічними підходами до аналізу громадянського суспільства та аналіз основних моделей громадянського суспільства, а також ролі у його функціонуванні громадських рухів легально-конструктивного спрямування.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин/ 3 кредити ECTS.

ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Шифр згідно ОПН	Компетентності
ЗК 01	Здатність цінувати українську культуру і мультикультурність у суспільстві, діяти відповідально і свідомо на засадах поваги до прав і свобод людини, усвідомлювати цінності громадянського суспільства та необхідність його сталого розвитку.
ЗК 02	Здатність до оригінального та критичного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 03	Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи в команді з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності. Здатність до прийняття ефективних рішень, мотивування людей до досягнення спільної мети та відповідального ставлення до професійних обов'язків.
ФК 03	Здатність організовувати освітній процес у закладах загальної середньої освіти та управляти ним на засадах особистісно-орієнтованої та суб'єкт-суб'єктної взаємодії.
ФК 06	Здатність забезпечувати учням здобуття освіти державною мовою, формувати їх мовно-комунікативні уміння.
ФК 08	Здатність до використання сучасних інформаційних технологій в освітньому процесі та в наукових дослідженнях.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль №1. Людина у громадянському суспільстві

Тема 1. Демократична держава. Виникнення і зміст демократії. Цінності демократії. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу. Роль політичних партій в розвитку демократії. Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію.

Тема 2. Громадянське суспільство. Поняття громадянського суспільства. Функції громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства. Громадянське суспільство та правова держава.

Тема 3. Людина і держава. Взаємовідносини «людина – держава». Верховенство права. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист. Позитивні і негативні зобов'язання держави.

Змістовний модуль №2. Правове становище людини у демократичному суспільстві.

Тема 4. Права і свободи людини. Поняття людської гідності. Людська гідність – основа природного права. Рівноправність. Охорона й захист людської гідності. Гуманізм як цілісна системи поглядів на людину.

Природа прав людини. Основоположні права і свободи людини. Покоління прав людини. Класифікація прав людини. Борці за права людини. Майбутнє прав людини. Поняття прав дитини. Конвенція ООН про права дитини. Захист прав дитини.

Порушення прав людини. Поняття механізмів захисту прав людини. Міжнародні та європейські стандарти захисту прав людини. Національні механізми захисту прав людини, їх класифікація. Правозахисні організації.

Тема 5. Соціалізація особистості. Самореалізація і розвиток. Індивідуальність особистості. Життєві цінності й пріоритети. Активна громадянська позиція. Мобільність і адаптивність людини. Креативність.

Тема 6. Конституційні правовідносини. Загальна характеристика конституційного права. Передумови прийняття і загальна характеристика Конституції України. Основні етапи розвитку української державності. Політико-правове закріплення суверенітету України. Особливості політичного режиму, форми правління та адміністративно-територіального устрою України.

Громадянство України: поняття, підстави набуття і припинення. Поняття і загальна характеристика прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Міжнародні стандарти у сфері прав людини: поняття, акти, що їх визначають. Загальна характеристика прав, свобод і обов'язків громадян України. Гарантії та механізми захисту прав і свобод: поняття і види.

Змістовний модуль №3. Форми і методи навчання учнів суспільним дисциплінам.

Тема 7. Соціокультурна багатоманітність. Поняття суспільства. Соціальна структура суспільства. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність. Соціальні цінності. Гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. Рівність.

Тема 8. Україна, Європа, світ. Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Глобальні

проблеми людства. Витоки та процес європейської інтеграції. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції.

Поняття міжнародних відносин. Міжнародні відносини України з сусідами. Особливості міжнародного права. Захоплення Криму. Міжнародне гуманітарне право. Урядові і неурядові міжнародні організації. НАТО. Військовий конфлікт в Україні. Європейське і світове співробітництво. Участь України в ООН, ОБСЄ, Раді Європи, СОТ тощо. Європейська політика сусідства. Східне партнерство. Виклики на шляху європейської інтеграції України. Угода про асоціацію Україна – ЄС.

Тема 9. Методика навчання суспільствознавства. Завдання та зміст методики навчання громадянської освіти. Ключові теми та поняття ГО. Міжпредметні та міжкурсові зв'язки: завдання, зміст, можливості реалізації.

Форми навчання громадянської освіти. Підходи та принципи навчання ГО: ціннісний, проектний, загальношкільний.

Методи і технології навчання громадянської освіти. Класифікація методів навчання, критерії відбору методів навчання. Інтерактивні технології. Проблемне навчання. Техніки критичного мислення. Комп'ютерні технології навчання громадянської освіти.

Навчальні ресурси з ГО: програми, підручники, посібники, документи, інтернет-ресурси; засоби навчання ГО, їх класифікація та критерії відбору.

Позакласна робота з громадянської освіти. Практична участь: учнівські громадські об'єднання; самоврядування; громадський/соціальний учнівський проект; виховні заходи, акції; шкільні медіа.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

№	Назва теми	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль I				
1.	Демократична держава	2	2	6
2.	Громадянське суспільство	2	2	6
3.	Людина і держава.	2	2	6
Модуль II				
4.	Права і свободи людини	2	2	6
5.	Соціалізація особистості	2	2	4
6.	Конституційні правовідносини	2	2	6
Модуль III				
7.	Соціокультурна багатоманітність	2	2	4
8.	Україна, Європа, світ	2	2	6
9.	Методика навчання учнів предметам громадянської галузі	2	4	8

Разом	18	20	52
--------------	-----------	-----------	-----------

Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p>Демократична держава. Виникнення і зміст демократії.</p> <p>1. Цінності демократії. Демократичні інститути. Конституція та її призначення. Законодавча, виконавча та судова влада в демократичних країнах.</p> <p>2. Принципи виборчого права. Етапи виборчого процесу.</p> <p>3. Роль політичних партій в розвитку демократії. Правовий статус політичних партій в Україні. Діяльність та вплив політичних партій на демократію.</p> <p>4. Громадські організації: правовий статус, діяльність та вплив на демократію.</p>	2
2	<p>Громадянське суспільство.</p> <p>1. Поняття громадянського суспільства.</p> <p>2. Функції громадянського суспільства. Роль громадян у становленні й функціонуванні громадянського суспільства.</p> <p>3. Громадянське суспільство та правова держава.</p>	2
3	<p>Людина і держава.</p> <p>1. Взаємовідносини «людина – держава». Верховенство права.</p> <p>2. Права і свободи людини та відповідальність держави за їх дотримання, гарантування та захист.</p> <p>3. Позитивні і негативні зобов'язання держави.</p>	2
4	<p>Права і свободи людини.</p> <p>1. Поняття людської гідності. Охорона й захист людської гідності. Гуманізм як цілісна системи поглядів на людину.</p> <p>2. Природа прав людини. Основоположні права і свободи людини. Класифікація прав людини.</p> <p>3. Поняття прав дитини. Конвенція ООН про права дитини.</p> <p>4. Порушення прав людини. Поняття механізмів захисту прав людини. Національні механізми захисту прав людини, їх класифікація. Правозахисні організації.</p>	2
5	<p>Соціалізація особистості.</p> <p>1. Самореалізація і розвиток. Індивідуальність особистості.</p> <p>2. Життєві цінності й пріоритети.</p> <p>3. Активна громадянська позиція. Мобільність і адаптивність людини.</p>	2

6	<p>Конституційні правовідносини.</p> <p>1. Загальна характеристика конституційного права. Передумови прийняття і загальна характеристика Конституції України. Основні етапи розвитку української державності.</p> <p>2. Політико-правове закріплення суверенітету України. Особливості політичного режиму, форми правління та адміністративно-територіального устрою України.</p> <p>3. Громадянство України: поняття, підстави набуття і припинення. Поняття і загальна характеристика прав, свобод і обов'язків людини і громадянина. Міжнародні стандарти у сфері прав людини: поняття, акти, що їх визначають.</p> <p>4. Загальна характеристика прав, свобод і обов'язків громадян України. Гарантії та механізми захисту прав і свобод: поняття і види.</p>	2
7	<p>Соціокультурна багатоманітність.</p> <p>1. Поняття суспільства. Соціальна структура суспільства.</p> <p>2. Соціальна згуртованість, солідарність і відповідальність.</p> <p>3. Соціальні цінності. Гендерна, етнічна, конфесійна різноманітність. Рівність.</p>	2
8	<p>Україна, Європа, світ.</p> <p>1. Поняття інтеграції та глобалізації. Вплив глобалізаційних процесів на економіку, культуру, довкілля, людину. Глобальні проблеми людства. Міграційні процеси. Види та форми сучасної міграції.</p> <p>2. Поняття міжнародних відносин. Міжнародні відносини України з сусідами. Особливості міжнародного права. Урядові і неурядові міжнародні організації. НАТО. Військовий конфлікт в Україні.</p> <p>3. Європейське і світове співробітництво. Участь України в ООН, ОБСЄ, Раді Європи, СОТ тощо. Східне партнерство. Виклики на шляху європейської інтеграції України. Угода про асоціацію Україна – ЄС.</p>	2
9	<p>Методика навчання суспільствознавства.</p> <p>1. Завдання та зміст методики навчання громадянської освіти. Ключові теми та поняття ГО. Міжпредметні та міжкурсові зв'язки: завдання, зміст, можливості реалізації.</p> <p>2. Форми навчання громадянської освіти. Підходи та принципи навчання ГО: ціннісний, проектний, загальношкільний. Вивчення складних питань ГО.</p> <p>3. Методи і технології навчання громадянської освіти. Класифікація методів навчання, критерії відбору методів</p>	4

	<p>навчання. Інтерактивні технології. Проблемне навчання. Техніки критичного мислення. Комп'ютерні технології навчання громадянської освіти.</p> <p>4. Навчальні ресурси з ГО: програми, підручники, посібники, документи, інтернет-ресурси; засоби навчання ГО, їх класифікація та критерії відбору.</p> <p>5. Позакласна робота з громадянської освіти. Практична участь: учнівські громадські об'єднання; самоврядування; громадський/соціальний учнівський проект; виховні заходи, акції; шкільні медіа.</p>	
--	--	--

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Офіційний вісник України*. 2010. № 72/1. Ст. 2598.
2. Актуальні питання методики викладання суспільних та гуманітарних дисциплін в умовах розбудови сучасної школи : зб. Тез VI Всеукраїнської науково-практ. конференції, Суми, 28–29 березня 2019 р. (електронне видання). Київ : Педагогічна думка, 2019. 72 с.
3. Актуальні проблеми методики навчання історії, правознавства та суспільних дисциплін. Вип. 4. Матеріали Міжн. наук-практ. конференції / упор. Г.Г. Яковенко. Харків : ХНАДУ, 2012. 92 с.
4. Арабаджиєв Д. Вплив громадських організацій на сучасне українське політичне поле. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України*. 2013. Вип. 6 (68). С. 233–241.
5. Влада і суспільство: діалог через громадські ради : монографія / Ю.Ж. Шайгородський, Т.С. Андрійчук, А.Я. Дідух та ін. Київ : Паливода А.В., 2011. 148 с.
6. Грик М. А. Щодо співвідношення категорій «громадянське суспільство» та «громадськість» у державному управлінні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 21. С. 98–101.
7. Громадянська освіта: теорія і методика навчання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів. Київ : ЕТНА-1, 2008. 174 с.
8. Громадянська освіта. Навч. програма інтегрованого курсу для 10 класів загальноосв. навч. закладів. URL : osvita.ua/school/program-10-11/58875/.
9. Громадянське суспільство України: сучасний стан і перспективи впровадження європейських стандартів взаємодії з державою: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (12 грудня 2013 р), м. Київ / Упоряд.: В.М. Яблонський, О.А. Корнієвський, П.Ф. Вознюк. Київ : НІСД, 2014. 192 с.
10. Держава і громадянське суспільство в Україні: пошук концепції співпраці: аналітична доповідь / За ред. О.М. Майбороди. Київ : ШІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАНУ, 2013. 376 с.

11. Держава, влада та громадянське суспільство у документах політичних партій України (кінець 1980-х – перша половина 2011 рр.) / Упор. : Т.А. Бевз, Д.В. Веденєєв, П.П. Гай-Нижник та ін. Київ : ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАНУ, 2011. 808 с.
12. Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства. Методичні рекомендації / А.О. Красносільська, М.В. Лациба, А.В. Волошина та ін. Київ : Агентство «Україна», 2013. 180 с.
13. Ковальчук В. Громадянське суспільство та його правосвідомість як основа формування легітимної влади. *Право України*. 2014. № 4. С. 91–98.
14. Колодій А. Громадянське суспільство: доктрина та вітчизняна практика *Право України*. 2013. № 9. С. 270–288;
15. Колодій А. Громадянське суспільство: ознаки, структурні елементи, співвідношення із державою. *Право України*. 2014. № 4. С. 9–16.
16. Корнієвський О. А. Громадянське суспільство в Україні: основні етапи інституціоналізації. *Стратегічні пріоритети*. 2012. № 4 (25). С. 68–73.
17. Міжнародний пакт про громадянські права: позиція держави та погляд громадянського суспільства. Київ : Істина, 2007. 240 с.
18. Оцінка процесів інтеграції України в ЄС і НАТО: моделі діалогу органів влади з суб'єктами громадянського суспільства : науково-інформаційний збірник. Вип.18 / За ред. В.П. Горбуліна. Київ : НВЦ «Євроатлантикформ», 2006. 419 с.
19. Пометун О.І., Ремех Т.О. Права людини : навч. посібник для 10 (11) класу. Київ : Літера ЛТД, 2008. 192 с.
20. Пометун О.І., Ремех Т.О. Практичний довідник учителя громадянської освіти. Київ, 2018. 96 с.
21. Про стан розвитку громадського суспільства в Україні: аналітична доповідь / А.В. Єрмолаєв, Д.М. Горелов, О.А. Корнієвський та ін. Київ : НІСД, 2012. 48 с.
22. Ремех Т.О. Сутність і структура громадянської компетентності учня нової української школи. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 2. С. 34–41.
23. Розвиток взаємодії держави і громадянського суспільства в контексті впровадження європейських принципів належного врядування : зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції (12 грудня 2012 р., м. Київ) / Упоряд.: В.М. Яблонський, О.А. Корнієвський, П.Ф. Вознюк. Київ : НІСД, 2013. 504 с.
24. Скрипнюк В. Громадянське суспільство і система державної влади в Україні: проблеми взаємодії у сучасних умовах. *Право України*. 2014. № 4. С. 81–90
25. Стеценко С. Громадянське суспільство та соціальна держава: проблеми взаємодії. *Право України*. 2014. № 4. С. 71–80.
26. Участь громадськості у законодавчому процесі: проблеми та шляхи підвищення ефективності. *Часопис Парламент*. 2008. № 1. С. 33–47.
27. Чувардинський О. Громадянське суспільство в Україні: історичні корені. *Політичний менеджмент*. 2008. № 1. С. 158–164.
28. Чужикова В. Г. Методика викладання права : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2009. 425 с.

29. Формування громадянського суспільства в Україні: стан, проблеми, перспективи : зб. наук. праць УАДУ при Президентові України / За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. Київ : УАДУ, 2001. 252 с.

30. Ярмиш О. Громадянське суспільство і злочинність. *Право України*. 2014. № 4. С. 134–140.

Електронні інформаційні ресурси

Офіційні сайти державних органів:

www.rada.gov.ua/laws - офіційний сайт Верховної Ради України

<http://nsj.gov.ua/ua/about/regulations/> - сайт Національної школи України

<https://www.kmu.gov.ua/ua/npasearch> - сайт Кабінету Міністрів України

<https://www.president.gov.ua/documents/all> - сайт офіційного представництва президента України.

Електронні бібліотеки:

<http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського.

Політика дисципліни та оцінювання

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями із суспільствознавчих дисциплін;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати проєктне завдання, підготовка якого є обов'язковою умовою допуску до заліку;
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати упродовж семестру до дати заліку у визначені дні і години.

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAAbL-VH/view>)).

У процесі навчання та при підготовці проєктної заявки забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Розподіл балів

Види контролю	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на лекційному занятті	9	3	до 27
Робота на практичному занятті	10	5	до 50
Самостійна робота		23	до 23
Усього:			до 100